

Justiitsministeerium

Eesti Naisteühenduste Ümarlaur ja Eesti Naiste Varjupaikade Liidu seisukohad
perekonnaseaduse muudatuste kohta 25.05.2021

Täname võimaluse eest avaldada arvamust eelnõu kohta, mille valmimist oleme pikka aega jälginud. Tegime oma ettepanekud juba eelmise aasta lõpus ja meie seisukohad ei ole muutunud.

Alljärgnevalt esitame konkreetsemad tähelepanekud mõnede eelnõu punktide kohta.

Ehkki esialgselt planeeritud 30% asemel arvestatakse eelnõu kohaselt nn mastaabiefekti tõttu järgnevatele lastele makstud elatist võrreldes esimese lapsega 15% võrra vähem, v.a mitmike ja üle 3-aastase vanusevahega laste puhul, ei ole seejuures endiselt arvesse võetud laste sugu. Me ei saa sellega nõustuda. Väiksema vanusevahega eri soost laste puhul on mastaabiefekt täheldatav ehk ainult eelkoolieas, suuremate laste puhul on see minimaalne või olematu.

Ettepanek: lisada lg 5 erandite hulka ka eri soost lapsed.

Eelnõu kohaselt on endiselt kavas oma pere juurest lahkunud vanema elatise maksimise kohustust vähendada poole lapsetoetuse ja samavõrra ka suure pere toetuse võrra. See on äärmiselt ebaõiglane last peamiselt kasvatava vanema ja eelkõige tema juures elevate laste suhtes. Ühele vanemale langeb laste kasvatamisega seotud suurem koormus ja vastutus, mis vähendab samas tema võimalusi tulu teenida. Samas pere juurest lahkunud vanema kohustused ja vastutus vähenevad. Eriti ebaõiglane on see suurema laste arvu puhul.

Ettepanek: jätta lg 6 eelnõust välja.

Võrreldes eelmise valitsuse ajal kooskõlastusringile saadetud eelnõuga on oluliselt muutunud mahaarvamise suurus seoses kohustatud vanema juures veedetud ajaga. Kui esialgselt oli kavas maha arvata iga koos veedetud päeva eest 1% elatise baassummast (ehk 1,80 eurot), siis nüüd on see summa oluliselt tõusnud (keskmiselt 6 eurot).

Selline võimalus elatise vähendamiseks suurendab ilmselgelt juhtumite arvu, kus laps võetakse enda juurde elama vaid ajendatuna soovist elatist mitte maksta, mitte tegelikust tahtest ja valmisolekust lapse eest hoolitseda.

Ka ei arvesta see muudatus tänapäeva Eestis tavapärase praktikaga, kus last peamiselt kasvatav vanem katab kõik regulaarsed püsikulud, mis seonduvad hariduse ja huvihariduse, spordi ning tervisega, samuti hoolitseb vajaliku riietuse olemasolu eest. Samas nn pühapäevavanema katta jäävad vaid lapse külasviibimise ajal toidu ja meeleahutuse kulud.

Saame aru, et muudatuse laiemaks taustaks on soov, et laps elaks vaheldumisi mõlema vanema juures võimalikult võrdse aja, kuid kardame, et sellega võib jõuda hoopis olukorrani, kus lapsel tegelikult oma kodu puudub.

Oleme sellisel moel jagatud elukoha ja formaalse võrdsuse pealesurumise vastu, sest niisuguse pretsedenditu sotsiaalse eksperimendi pikemaajalisi tagajärgi pole veel kusagil põhjalikult uuritud. Ka on Põhjamaades hakatud sellest mudelist tasapisi loobuma.

Meie võrgustiku liikmete kogemus näitab, et vanemate vahelise konflikti puhul kahjustab vaheldumisi mõlema vanema juures elamine tõsiselt laste vaimset tervist.

Ettepanek: Jätta eelnõust lg 7 välja või sõnastada see järgmiselt "Elatise summat vähendatakse 1% võrra käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud summast iga kohustatud vanemaga koos veedetud ööpäeva kohta".

Oleme täielikult vastu rakendussätetega varasemate kohtulahendite alusel välja mõistetud elatise suuruse automaatsele vähendamisele alates 2022. aasta 1. jaanuarist.

See halvendab Eestis korraga väga suure hulga laste ja neid peamiselt kasvatavate vanemate (kellest enamuse moodustavad naised) majanduslikku olukorda ning suurendab hüppeliselt naiste ja laste vaesust Eestis. Ühetaoline vähendamine paneb halvemasse olukorda need lapsed, kelle lahuselav vanem on majanduslikult vabalt võimeline last toetama ja toetab tugemamat poolt.

Sellisel kujul eelnõu vastuvõtmine vähendab meie hinnangul oluliselt ka perevägivalda kogevate naiste võimalusi vägivaldsest suhtest lahkuda ja kindlustada lastele turvaline lapsepõlv.

Leiame, et laste elatisega seotud seadusmuudatused peaksid eelkõige lähtuma laste huvidest, mitte soovist vähendada lahus elevate vanemate või kohtute koormust.

Teeme ettepaneku eelnõud praegusel kujul mitte vastu võtta ja töötada teiste riikide eeskujul välja põhjalik, suurema arvu mõjutegurite ning vanemate ja laste vajadustega paremini arvestav elatiskalkulaator, nagu oli plaanis 2018. aastal esitatud väljatöötamiskavatsuses.

Lugupidamisega

Eha Reitelmann, ENÜ peasekretär
enu@enu.ee

Merle Albrant, ENVL juhatuse liige
info@naisteliin.ee